

Mannréttinda- og lýðræðisskrifstofa Reykjavíkurborgar
Tryggvagötu 11
101 Reykjavík

Reykjavík, 17.4.2020
Tilvísun: 202003-0102/0.03.03

Svar Vinnueftirlitsins við andmælum mannréttinda- og lýðræðisskrifstofu Reykjavíkurborgar vegna fyrirmæla í eftirlitsskýrslu nr. B #109446.

Vísað er til bréfs mannréttinda- og lýðræðisskrifstofu Reykjavíkurborgar, dags. 28. október sl., þar sem komið er á framfæri andmælum vegna fyrirmæla um úrbætur á merkingum salerna í Borgartúni 12-14, sbr. skoðunarskýrslu nr. B#109446. Í bréfinu kemur fram afstaða mannréttinda- og lýðræðisskrifstofunnar að salernisaðstaða í stjórnsluhúsum Reykjavíkurborgar fari ekki á skjön við ákvæði 22. gr. reglna nr. 581/1995, um húsnæði vinnustaða, þrátt fyrir að öll salerni séu ómerkt, þar sem fjöldi þeirra uppfylli skilyrði reglnanna. Byggist afstaða skrifstofunnar m.a. á mannréttindastefnu Reykjavíkurborgar sem leggur á bann við hvers kyns mismunun á grundvelli kyns, kynvitundar, kyntjáningar og kyneinkenna. Einnig kemur fram í bréfinu að frá þeim tíma sem reglur um húsnæði vinnustaða tóku gildi hafi umtalsverð þróun orðið í samfélaginu þegar kemur að því hvernig kyn eru skilgreind og megi slá því föstu að samfélagið hafi yfirgefið kynjatvíhyggjuna og er í því sambandi vísað sérstaklega til gildistöku laga nr. 80/2019, um kynrænt sjálfræði.

Með lögum nr. 46/1980, um aðbúnað, hollustuhætti og öryggi á vinnustöðum, með síðari breytingum, er leitast við að „*tryggja öruggt og heilsusamlegt starfsumhverfi, sem jafnan sé í samræmi við félagslega og tæknilega þróun í þjóðfélaginu*“, sbr. 1. gr. laganna. Enn fremur er tekið fram að tryggja skuli „*skilyrði fyrir því, að innan vinnustaðanna sjálfra sé hægt að leysa öryggis- og heilbrigðisvandamál*“. Lögin gilda um alla starfsemi, þar sem einn eða fleiri menn vinna, hvort sem um er að ræða eigendur fyrirtækja eða starfsmenn en siglingar, fiskveiðar og loftferðir eru undanskilin gildissviði laganna.

Í almennum athugasemdum við frumvarp það er varð að lögum nr. 46/1980 er tekið fram að megináhersla sé lögð á að „*eftirlit með aðbúnaði, hollustuháttum og öryggi verði sem allra mest innan fyrirtækjanna sjálfra og atvinnurekendur og starfsmenn skipuleggi sameiginlega ráðstafanir á vinnustöðum, er varða aðbúnað, hollustuhætti og öryggi*“. Vinnueftirliti ríkisins var síðan falið að hafa sérstakt eftirlit með að ákvæðum laganna og reglna settum með stoð í þeim séu virt með því að fylgjast með að atvinnurekendur, er lögin taka til, stuðli að góðum aðbúnaði, hollustuháttum og öryggi fyrir starfsmenn sína í starfi.

Eftirliti því sem Vinnueftirlitinu er falið er nánar lýst í 82. og 83. gr. laganna. Þar er gert ráð fyrir að starfsmenn stofnunarinnar fari í eftirlitshémsóknir inn í fyrirtæki og stofnanir og skal þeim veittur aðgangur að vinnustöðvum þeirra í þeim tilgangi. Er síðan nánar kveðið á um hvernig standa skuli að framkvæmd slíkra hémsókna. Hlutverk Vinnueftirlitsins er því að hafa eftirlit með hvort atvinnurekandinn fullnægi skyldum sínum samkvæmt lögum um aðbúnað, hollustuhætti og öryggi á vinnustöðum, með síðari breytingum, og reglum settum með stoð í lögnum.

Vinnueftirlitinu hefur því verið falið að hafa eftirlit með ákvæðum reglna nr. 581/1995, um húsnæði vinnustaða, en þar á meðal eru ákvæði um fjölda salerna á vinnustöðum. Samkvæmt 1. mgr. 22. gr.

reglnanna er kveðið á um að þar sem að staðaldri starfi fleiri en fimm karlar og fimm konur skuli salerni og snyrting fyrir hvort kyn aðgreind. Samkvæmt 2. mgr. sama ákvæðis er að jafnaði miðað við eitt salerni fyrir allt að 15 manns en nánari greining á fjölda salerna, þvagstæða og handlauga er síðan gerð eftir annars vegar fjölda starfandi kvenna á vinnustað og hins vegar starfandi karla.

Framangreindar reglur voru settar á sínum tíma m.a. til að innleiða í íslenskan rétt tilskipun 89/654/EBE um lágmarkskröfur varðandi öryggi og hollustu á vinnustöðum (fyrsta sértilskipun í skilningi 1. mgr. 16. gr. tilskipunar 89/391/EB) skv. skuldbindingum Íslands vegna samningsins um Evrópska efnahagssvæðið. Samkvæmt lið 18.3 í viðauka I við tilskipunina kemur fram að salerni karla og kvenna skulu vera aðskilin eða notkun þeirra aðskilin.

Það liggur því fyrir að umræddar reglur eru enn í gildi og er það mat Vinnueftirlitsins að fyrirtækjum og stofnunum beri að fylgja þeim þannig að lágmarksfjöldi kyngreindra salerna sem fram kemur í 2. mgr. 22. gr. reglnanna sé tryggður og aðgreindur fyrir konur og karla. Reglurnar veita Vinnueftirlitinu ekki heimildir til að víkja frá umræddum lágmarksfjölda kyngreindra salerna.

Vinnueftirlitið hefur ekki umboð til þess að leggja mat á það hvort samfélagslegar breytingar hafi almennt haft áhrif á það hvernig almenningur upplifi kyn sitt, m.a. með tilkomu nýrra laga um kynrænt sjálfræði. Í því sambandi hefur Vinnueftirlitið þó bent á að ákvæði reglnanna kveði á um lágmarksskilyrði og því sé ekkert í reglunum sem komi í veg fyrir eða hamli því að hægt sé að aðgreina sérstaklega salerni fyrir aðra starfsmenn sem skilgreina kyn sitt með öðrum hætti eða hafa þau salerni ókyngreind að svo miklu leyti sem þeim lágmarksfjölda salerna sé náð sem eiga að vera aðgreind milli kvenna og karla í samræmi við meginreglur 2. mgr. 22. gr. reglna um húsnæði vinnustaða.

Í ljósi framangreinds er það því jafnframt mat Vinnueftirlitsins að vinnustöðum sé heimilt að hafa hluta salerna ókyngreind en slíkt mat getur þó ekki leitt til þess að öll salerni skuli vera ókyngreind í ljósi umræddrar 22. gr. reglna um húsnæði vinnustaða.

Fram kemur í andmælabréfi mannréttinda- og lýðræðisskrifstofu Reykjavíkurborgar að fjöldi starfsfólks á Höfðatorgi taldi 547 einstaklinga í aprilmánuði 2019, þarf af voru 197 karlar og 350 konur. Í vinnurýminu eru 42 einstaklingssalerni. Samkvæmt 2. mgr. 22. gr. regla um húsnæði vinnustað ætti heildarfjöldi salerna að vera að lágmarki 32 salerni fyrir þennan starfsmannafjölda, þar sem fram kemur að um er að ræða einstaklingssalerni, ekki salerni og þvagstæði, er miðað við að það þurfi 14 salerni merkt körlum og 18 salerni merkt konum. Miðað við þessar upplýsingar gætu 10 salerni verið ókyngreind á vinnustaðnum.

Vegna fyrirmæla í eftirlitsskýrslu B#109446 þá er það enn mat Vinnueftirlitsins að Reykjavíkurborg þurfi að virða lágmarksfjölda kyngreindra salerna fyrir konur og karla sem aðgreind eru með merkingum í samræmi við 22. gr. reglna nr. 581/1995, um húsnæði vinnustaða. Vinnueftirlitið gerir ekki athugasemdir við að önnur salerni sem eru umfram umrædd viðmið um lágmarksfjölda skv. 2. mgr. 22. gr. reglnanna séu ókyngreind.

Virðingarfyllt,
fh. Vinnueftirlitsins,

Svava Jónsdóttir, sviðsstjóri

Hafþór S. Sverrisdóttir, eftirlitsmaður